

Άντον Τσέχωφ

Ο θείος Βάνιας

---

*Σκηνές από τη ζωή στην ύπαιθρο
σε τέσσερις πράξεις*

Μετάφραση: Χρύσα Προκοπάκη
Πρόλογος: Στάθης Λιβαθινός

Τίτλος πρωτοτύπου
Αντοάν Πάβлович Τσέχωφ, Дядя Ваня (1897)

Μετάφραση
ΧΡΥΣΑ ΠΡΟΚΟΠΑΚΗ
με τη συνεργασία
του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΠΑΘΗ**
και του **ΛΕΥΤΕΡΗ ΒΟΓΙΑΤΖΗ**

Γλωσσική & υφολογική επιμέλεια
ΝΙΚΟΣ ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗΣ
Σχεδιασμός έκδοσης
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΤΣΙΓΚΑΣ

ΚΑΠΑ ΕΚΔΟΤΙΚΗ
Παπαρηγοπούλου 6 | 121 32 | Περιστέρι
T+F 210 68 59 273 | E kouledakis@gmail.com
www.kouledakis.gr

ISBN: 978-618-81669-2-9

Τσέχωφ σαν Έλληνας

Στάθης Λιβαθινός

Οι βουβές στιγμές, οι παύσεις, οι στιγμιαίες παρεμβολές, οι μικρές λεπτομέρειες, οι ανείπωτες αλήθειες, είναι μια ολόκληρη αποικία στο θεατρικό σύμπαν του μεγάλου Ρώσου συγγραφέα που κάποτε θα μπορούσε να γίνει και αντικείμενο επιστημονικής μελέτης.

Η ανθρώπινη συμπεριφορά στον κόσμο του Τσέχωφ αφήνει τα ίχνη της με έναν μοναδικό και ιδιαίτερο τρόπο, πολύ διαφορετικό από αυτόν που είχε συνηθίσει το κοινό να βλέπει. Γιατί μέχρι τότε οι ήρωες πάνω στη σκηνή, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, έπρεπε να φανερώσουν τις πιο μύχιες σκέψεις τους και τα αισθήματά τους. Ο Τσέχωφ εγκαινιάζει μια νέα εποχή. Εκείνη που οι άνθρωποι θα κρύβουν αυτά που σκέφτονται, αυτά που νιώθουν και εννοούν. Είναι οι άνθρωποι του 20ου αιώνα, μεγάλοι μέσα στη μικρότητά τους, πολλές φορές ασήμαντοι, γεμάτοι αναστολές, φόβους αλλά και καλά κρυμμένο μεγαλείο.

Η γλώσσα των έργων του Τσέχωφ είναι ακονισμένη πάνω στα εκατοντάδες διηγήματα που είχε ήδη γράψει πριν τον κερδίσει το θέατρο. Είναι μια γλώσσα ογκόλιθος μέσα στην παραπλανητική απλότητά της. Καθόλου, μα καθόλου κατασκευασμένη, θα έλεγε κανείς μαγνητοφωνημένη απ' τη συχνά ζοφερή πραγματικότητα της εποχής του, αποτέλεσμα μιας τρομερής συμπίκνωσης και συνθετικής σκέψης, που μοιάζει χαώδης αλλά στη βαθύτερη ουσία της είναι πάντα μουσική και τέλεια δομημένη. Αποφεύγοντας τη θεατρικότητα και τις συναισθηματικές υπερβολές, ο Τσέχωφ γεμίζει με μισόλογα και υπαινιγμούς τις μισοειπωμένες και μισοερειπωμένες ζωές των ηρώων του.

Η εποχή του –μετά την επέλαση των μεγάλων κλασικών της ρωσικής λογοτεχνίας Ντοστογιέφσκι, Τολστόι, Τουργκένιεβ, Γκόρκι, που θαρρείς πως είναι πιο πολύ φιλόσοφοι της ζωής απ’ ό,τι συγγραφείς– θεωρείται, καθόλου τυχαία, σαν η απαρχή ενός τεράστιου μετασχηματισμού της Ρωσίας αλλά και της Ευρώπης ολόκληρης. Το θάρρος, η αποσπασματικότητα και, γιατί όχι, η πρωτοτυπία του τσεχωφικού λόγου, δεν ξεπήδησαν ούτε τυχαία ούτε εν κενώ. Εκεί, στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα, συναντιώνται τα μεγαλύτερα καλλιτεχνικά ρεύματα. Απ’ τον Τσαϊκόφσκι μέχρι τον Σκριάμπιν στη μουσική, απ’ τον Τολστόι μέχρι τον Μπούνιν στη λογοτεχνία, απ’ τον Μπερντιάγιεφ μέχρι τον Ουσπένσκι και τον Σεστόβ στη φιλοσοφία, απ’ τον Λεβιτάν μέχρι τον Ρέπιν κι έπειτα τον Μαλέβιτς στη ζωγραφική. Ένας ολόκληρος χείμαρρος ιδεών, αισθητικής και προβληματισμών που άλλαξε τον κόσμο μέρα με τη μέρα, με τρόπο αναπάντεχο, πρωτοφανή και συχνά επαναστατικό. Στον περίγυρο όλων αυτών των καλλιτεχνών, που με πολλούς ο Άντον Πάβλοβιτς συνδεόταν προσωπικά και φιλικά, γεννήθηκαν οι απρόοπτες αλλά και τόσο καθημερινές φιγούρες των έργων του, ιδωμένες απολύτως ρεαλιστικά, μέσα από το κινηματογραφικό μάτι του δημιουργού τους.

Αφήνω τελευταία βέβαια, την τεράστια επίδραση που είχε στον τρόπο της θεατρικής του σκέψης η συνεργασία του με το πρωτοπόρο, για την εποχή του, Θέατρο Τέχνης της Μόσχας. Η πολυφωνία των τσεχωφικών έργων που προϋποθέτει πάντα ένα ensemble ηθοποιών, δεν είναι καθόλου άσχετη με τις καινοτόμες και πειραματικές προσπάθειες του Κονσταντίν Στανισλάβσκι, εμπνευστή του Θεάτρου Τέχνης, για τη δημιουργία ενός θεάτρου συνόλου αλλά με ηθοποιούς πάντα υψηλών προδιαγραφών.

Είναι ολοφάνερο ότι ο μεταφραστής ενός τέτοιου συγγραφέα, σαν τίμιος υπηρέτης και καλοπροαίρετος προδότης, θα είναι ο δρομέας που θα καλύψει το χάσμα των εποχών –της δικής μας και της δικής του– με όσο ταλέντο, ακρίβεια και έμπνευση διαθέτει, για να μας παρουσιάσει ζωντανό έναν Τσέχωφ σήμερα.

Όταν μια γλώσσα –μια σκηνική γλώσσα πόσο μάλλον– αναμετρείται με ένα τσεχωφικό κείμενο, όπως ο *Θείος Βάνιας*, τέτοιου διαμετρήματος και τόσων αποχρώσεων, βγαίνει πάντα κερδισμένη, πλουτίζεται και δοκιμάζεται. Δημιουργείται αυτόματα ένα ποιοτικό σκηνικό προηγούμενο, ένα σκαλοπάτι στην ερμηνεία όχι μόνο του συγγραφέα, αλλά και στην εξέλιξη του ίδιου του θεάτρου.

Κάθε νέα εποχή ψάχνει τον δρόμο της προς τους μεγάλους. Στη δική μας εποχή και στη δική μας γλώσσα, παρά τις τεράστιες αποστάσεις χρόνου και τόπου, τη διαφορά ταπεραμέντου, τη γλωσσική ακρίβεια της ρωσικής γλώσσας, τις ατελείωτες προθέσεις, τα διαφορετικά επιφωνήματα, τον τσεχωφικό ήχο εν γένει που δημιουργεί όχι μόνο νοήματα αλλά και ατμόσφαιρα –αυτή τη μοναδική ατμόσφαιρα– η μετάφραση της Χρύσας Προκοπάκη έρχεται να μιλήσει με έναν τρόπο που θα έλεγε κανείς εξαιρετικά ιδιαίτερο και γνήσιο· κυρίως, τρόπο αφοπλισμένο από τα γνωστά κλισέ μιας μάλλον γραφικής ματιάς πάνω στον μεγάλο συγγραφέα που τον κάνουν να μοιάζει ενίοτε με έναν λυρικό και πονεμένο Γκόρκι παρά με τον ευγενή Άντον Πάβλοβιτς.

Ταπεινά πιστεύω πως ο λόγος εδώ είναι σύγχρονος, ευτυχώς όχι μοντέρνος, απλός, ανεπιτήδευτος και αληθινός, υψηλού γούστου και απαιτήσεων. Ένας ποιητικός ρεαλιστικός κόσμος που συγγενεύει με τα ελληνικά δεδομένα και τους ελληνικούς συνειρμούς χωρίς ευτυχώς να γίνεται επί τούτου ελληνικός. Και χωρίς να παραβιάζεται η ρωσική αυθεντικότητα του ίδιου του *Θείου Βάνια*.

σ.λ.

Δεκέμβριος 2014

Πρόσωπα

Σερεμπριακόφ Αλεξάντρ Βλαντιμίροβιτς
συνταξιούχος καθηγητής πανεπιστημίου

Ελένα Αντρέεβνα
γυναίκα του, 27 ετών

Σοφία Αλεξάντροβνα (Σόνια)
κόρη του από τον πρώτο του γάμο

Βοϊνίτσκογια Μαρία Βασιλίεβνα
χήρα ανωτέρου κρατικού λειτουργού,
μητέρα της πρώτης γυναίκας του καθηγητή

Βοϊνίτσκι Ιβάν Πετρόβιτς (Βάνιας)
γιος της

Άστρωφ Μιχαήλ Λβόβιτς
γιατρός

Τελέγκιν Ιλιά Ιλίτς
ξεπεσμένος γαιοκτήμονας

Μαρίνα (Νένα)
γριά παραμάννα

Εργάτης
στο χτήμα

Η δράση στο χτήμα του Σερεμπριακόφ.